



Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město
tel. 257 042 094, ID datové schránky: qr9ab9x
e-mail: arbitr@finarbitr.cz
www.finarbitr.cz

Evidenční číslo: FA/5249/2017
Spisová značka (uvádějte vždy v korespondenci): FA/SU/1550/2016

N á l e z

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále také „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 16. 8. 2016 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh ■ (dále jen „Navrhovatel“), proti společnosti BNP Paribas Personal Finance, se sídlem 1 boulevard Haussmann, 750 09 Paříž, Francouzská republika, podnikající v České republice prostřednictvím odštěpného závodu zahraniční právnické osoby BNP Paribas Personal Finance SA, odštěpný závod, IČO 03814742, se sídlem Karla Engliša 3208/5, 150 00 Praha 5, zapsané v obchodním rejstříku vedeném u Městského soudu v Praze, spisová značka A 77003 (dále jen „Instituce“), vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), ve věci určení neplatnosti smlouvy o revolvingovém spotřebitelském úvěru č. ■, takto:

Návrh se podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi zamítá.

O d ů v o d n ě n í :

1 Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti smlouvy o úvěru, kterou uzavřel s Institucí, protože ji považuje za lichvení, když Instituce v okamžiku uzavření této smlouvy zneužila nezkušenosti a nepříznivého zdravotního stavu Navrhovatele a vzájemná plnění z této smlouvy jsou v hrubém nepochopitelném poměru.

Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel podepsal dne 17. 2. 2014 žádost/smlouvu o revolvingovém spotřebitelském úvěru č. ■ a rámcovou smlouvu o platebních službách (dále jen „Návrh na uzavření úvěrové smlouvy“), adresovanou společnosti CETELEM ČR, a.s., IČO 25085689, se sídlem Karla Engliša 5/3208, 150 00 Praha 5 (dále jen „společnost CETELEM ČR, a.s.“), na základě které se společnost CETELEM ČR, a.s. zavázala poskytnout Navrhovateli revolvingový úvěr s aktuálním úvěrovým rámcem ve výši 26.000 Kč a maximálním úvěrovým rámcem ve výši 100.000 Kč při prvním čerpání ve výši 15.897 Kč, a Navrhovatel se zavázal splácet tento úvěr měsíčními splátkami ve výši minimálně 5 % z dlužné částky, nejméně však 500 Kč (dále jen „Smlouva o úvěru“).

Finanční arbitr považuje Navrhovatele za spotřebitele podle § 1 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, protože nezjistil, že by Navrhovatel ve smluvním vztahu s Institucí nevystupoval jako fyzická osoba, která nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, jak definují spotřebitele hmotněprávní předpisy.

Finanční arbitr zjistil, že společnost CETELEM ČR, a.s., se kterou Navrhovatel uzavřel Smlouvu o úvěru, zanikla přeshraniční fúzí sloučením s Institucí. Instituce tak vstoupila do práv a povinností společnosti CETELEM ČR, a.s. Z veřejného seznamu živnostenského rejstříku finanční arbitr zjistil, že společnost CETELEM ČR, a.s. byla v době od 1. 11. 2011 do 25. 6. 2015 držitelem živnostenského oprávnění s předmětem podnikání „*Poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru*“, na jehož základě byla při splnění dalších podmínek v souladu se zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů, oprávněna v době uzavření Smlouvy o úvěru poskytovat a zprostředkovávat spotřebitelské úvěry. Společnost CETELEM ČR, a.s. tedy může být institucí ve smyslu § 3 odst. 1 písm. c) zákona o finančním arbitrovi.

Instituce je ve smyslu Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/36/EU ze dne 26. 6. 2013, o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky, o změně směrnice 2002/87/ES a zrušení směrnic 2006/48/ES a 2006/49/ES, resp. na základě zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, oprávněna na území České republiky mj. poskytovat úvěry včetně spotřebitelského úvěru. Instituce tedy rovněž může být institucí ve smyslu § 3 odst. 1 písm. c) zákona o finančním arbitrovi (pozn. finančního arbitra - jelikož Instituce vstoupila do práv a povinností společnosti CETELEM ČR, a. s., finanční arbitr dále v textu nálezu hovoří o Instituci jako o smluvní straně Smlouvy o úvěru). Podle § 86 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), platí, že „*proti zahraniční osobě lze podat žalobu (návrh na zahájení řízení) i u soudu, v jehož obvodu je v České republice umístěn její závod nebo organizační složka jejího závodu.*“

Smlouva o úvěru je podle svého označení i obsahu smlouvou o úvěru ve smyslu § 2395 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „občanský zákoník“), resp. ve znění účinném v době uzavření Smlouvy o úvěru a současně smlouvou o spotřebitelském úvěru v režimu zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“), resp. ve znění účinném ke dni uzavření Smlouvy o úvěru.

Finanční arbitr je příslušný k rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí, neboť se jedná o spor mezi věřitelem a spotřebitelem při poskytování spotřebitelského úvěru podle ustanovení § 1 odst. 1 písm. c) ve spojení s ustanovením § 3 odst. 1 písm. c) a odst. 2 zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle ustanovení § 7 občanského soudního řádu dána pravomoc českého soudu.

4 Tvrzení Navrhovatele

Navrhovatel potvrzuje, že v prostorech pobočky společnosti DATART INTERNATIONAL, a. s. v Brně uzavřel s Institucí Smlouvu o úvěru za účelem koupě notebooku, s jehož výběrem mu pomohl zaměstnanec této společnosti, který mu jeden konkrétní doporučil.

Navrhovatel tvrdí, že Smlouvu o úvěru „*uzavíral sám bez tlumočnicka*“ a že „*obsah Smlouvy o úvěru si nebyl z důvodu zhoršeného zraku schopen sám přečíst*“. Navrhovatel tak namítá, že Smlouvu o úvěru uzavřel s tím, „*aniž by věděl, jaký je její obsah.*“ Navrhovatel dodává, že samotný průběh uzavírání této smlouvy byl „*velice rychlý, když Navrhovatel sám pospíchal.*“

Navrhovatel dále namítá, že dluh ze Smlouvy o úvěru splácel „v pravidelných měsíčních splátkách, ale kvůli nezkušenosti a zdravotním problémům (jsem neslyšící a slabozraká) jsem uvěřila dopisu a hlavně složenkám, které začaly chodit předtištěné na nižší částku, než jsem měla splácet. Z toho důvodu jsem úvěr nesplatila v termínu jednoho roku, ale platím ho do dnes, což mělo kvůli vysokým úrokům za následek, že jsem za půjčených 26 tisíc zaplatila už 44 tisíc a dalších 13 tisíc mám ještě zaplatit.“ Navrhovatel dodává, že podle Smlouvy o úvěru měl „platit pouze 30 132 Kč.“

Navrhovatel jednání Instituce, resp. výši plnění ze Smlouvy o úvěru, považuje za nemravné a má za to „že jde o lichvu, protože se zjevně jedná o hrubý nepoměr v tom, kolik jsem si půjčila a kolik mám splatit.“ Navrhovatel upřesňuje, že se neplatností Smlouvy o úvěru dovolává „s tím, že se jedná o lichvu ve smyslu § 1796 občanského zákoníku – zneužití mého zdravotního stavu“ a odkazuje na doložené lékařské zprávy.

6 Tvrzení Instituce

Instituce potvrzuje, že s Navrhovatelem uzavřela Smlouvu o úvěru.

Instituce potvrzuje, že Navrhovatel požádal „počátkem roku 2015 o blokaci karty; z karty tedy už není čerpáno“, a dále dodává, že Navrhovatel dluh ze Smlouvy o úvěru řádně splácí, když ke dni 20. 9. 2016 činil dluh Navrhovatele „částku 11 773,76 Kč (dluh je úročen).“

Instituce dále tvrdí, že Navrhovatel z úvěrového rámce čerpal formou „prvního čerpání“ částku 15.897 Kč, když dále „klientka z úvěrového rámce čerpala průběžně další částky, včetně částých výběrů hotovosti z bankomatu, které jsou (s výjimkou prvních tří) zpoplatněny.“

Pokud jde o výši splátek, Instituce tvrdí, že Navrhovateli „byla v každém měsíci předepsána splátka, která se odvíjela od aktuálně dlužné částky, tedy v případě, že tato přesáhla 20 000 Kč, splátka byla stanovena ve výši 1 500 Kč (5 % z 30 000 Kč), v okamžiku, kdy se měsíčními úhradami dlužná částka snížila pod 20 000 Kč, splátka byla stanovena ve výši 1 000 Kč.“

Instituce k systému snižování výše splátek dluhu ze Smlouvy o úvěru dodává, že takové snížení výše splátky je „standardním postupem konstrukce splátky, sjednaným v úvěrové smlouvě. K tomu je nutné podotknout, že u revolvingového úvěru je splátka ve smlouvě uvedena jako minimální, klient je tedy oprávněn uhradit splátku v jakékoliv vyšší částce, pokud chce snížit své náklady a splatit dluh dříve, případně splatit celý dluh najednou.“

Instituce dále tvrdí, že k výpisům ke kreditním kartám „je připojena složenkou s předepsanou splátkou; klient má však možnost zaplatit splátku převodem z účtu nebo standardní složenkou s doplněnými údaji (např. pro úhradu vyšší částky).“

K průběhu uzavření Smlouvy o úvěru Instituce tvrdí, že z jejích záznamů „ani úvěrové složky nevyplývá jakákoliv informace, že by klientka z důvodu svého handicapu požádala o pomoc (přečtení smlouvy a/nebo jiných dokumentů) ze strany prodejce, že by dala najevo, že nerozumí vysvětlení“ a dále dodává, že Navrhovatelka „přiznává, že smlouvu uzavřela za situace, kdy sama spěchala, což bylo důvodem či jedním z důvodů, proč se s podmínkami smlouvy, podle svého přesvědčení, nedostatečně seznámila.“

Instituce dále podotýká, že její obchodní partneři jsou „informováni o metodách pro uzavření smlouvy s osobou postiženou handicapem, který jí brání v běžném právním jednání“, když v takovém případě zakotvila v „Manuálu prodejce“ pro obchodní partnery Instituce „povinnost

prodejce seznámit zájemce ústně s dokumentací a provést záznam o seznámení do složky úvěrového případu“, což dokládá Formulářem pro seznámení.

7 Pokus o smír

Finanční arbitr v souladu s ustanovením § 1 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi vyzval účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu. Smírného řešení se mezi stranami sporu před vydáním tohoto rozhodnutí finančnímu arbitrovi nepodařilo dosáhnout.

8 Právní posouzení

Finanční arbitr podle ustanovení § 12 odst. 1 a 3 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy. Finanční arbitr při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné podklady.

Finanční arbitr při rozhodování aplikuje rozhodné psané právo, posuzuje všechny shromážděné podklady samostatně i ve vzájemné souvislosti s přihlédnutím k předmětu projednávaného sporu. Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů, Ústavního soudu nebo Soudního dvora Evropské unie. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat, rozhodnutí finančního arbitra jako správné potvrdil a žalobu proti němu zamítl.

Předmětem sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je posouzení neplatnosti Smlouvy o úvěru jako lichevní smlouvy, když Instituce měla při uzavření Smlouvy o úvěru zneužít nezkušenosti a nepříznivého zdravotního stavu Navrhovatele, přičemž vzájemná plnění z této smlouvy jsou v hrubém nepoměru.

8.1 *Právní režim Smlouvy o úvěru*

Smlouva o úvěru je smlouvou o úvěru podle § 2395 a násl. občanského zákoníku, podle kterého platí, že *„[s]mlouvou o úvěru se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.“*

Současně je Smlouva o úvěru smlouvou spotřebitelskou ve smyslu § 1810 a násl. občanského zákoníku, když na jedné straně stojí Instituce jako podnikatel a na druhé straně Navrhovatel jako spotřebitel. Podnikatelem se podle § 420 občanského zákoníku rozumí osoba, která *„samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku“*, a dále pro účely ochrany spotřebitele *„každá osoba, která uzavírá smlouvy související s vlastní obchodní, výrobní nebo obdobnou činností či při samostatném výkonu svého povolání“*. Spotřebitelem se podle § 419 občanského zákoníku rozumí *„každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.“*

V tomto případě se pak Smlouva o úvěru současně řídí úpravou zákona o spotřebitelském úvěru, když podle § 9 odst. 2 věty první občanského zákoníku platí, že *„[s]oukromá práva a povinnosti*

osobní a majetkové povahy se řídí občanským zákoníkem v tom rozsahu, v jakém je neupravují jiné právní předpisy“.

Od 1. 12. 2016 nahradil zákon o spotřebitelském úvěru zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (dále jen „nový zákon o spotřebitelském úvěru“), když podle § 164 tohoto zákona však platí, že „[n]ení-li dále stanoveno jinak, řídí se práva a povinnosti ze smlouvy o spotřebitelském úvěru uzavřené přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona dosavadními právními předpisy.“

Smlouvu o úvěru uzavřeli Navrhovatel a Instituce před účinností nového zákona o spotřebitelském úvěru, proto se práva a povinnosti z ní vyplývající řídí výhradně zákonem o spotřebitelském úvěru, tím není dotčeno subsidiární použití občanského zákoníku v otázkách, které zákon o spotřebitelském úvěru neupravuje, protože platí, že zákon o spotřebitelském úvěru je vůči občanskému zákoníku ve vztahu speciality a použití právních norem v něm obsažených má přednost před použitím právních norem obsažených v občanském zákoníku.

8.2 Skutková zjištění

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli Smlouvu o úvěru dne 20. 2. 2014, když Instituce přijala Návrh na uzavření úvěrové smlouvy.

Ve formulářové části Smlouvy o úvěru označené jako „*Přehled podmínek revolvingového úvěru*“ si smluvní strany sjednaly, že „*Aktuální úvěrový rámec v Kč (poskytnutý ke dni podpisu Žádosti/Smlouvy): 26 000; z toho úvěrový rámec pro Komfort čerpání v Kč (poskytnutý ke dni podpisu Žádosti/Smlouvy): Je roven výši aktuálního úvěrového rámce; z toho úvěrový rámec pro Extra použití v Kč – specifické podmínky splácení (poskytnutý ke dni podpisu Žádosti/Smlouvy): 0; Maximální úvěrový rámec v Kč: 100 000; Výše prvního čerpání z úvěrového rámce pro Komfort čerpání v Kč (provedeného ke dni podpisu Žádosti/Smlouvy): 15 897; Výše přímé platby v Kč (placená prodejci klientem v den dodání zboží): 0; Termín dodání předmětu financování nejpozději: ;Počet měsíčních splátek: Počet splátek závisí na výši vyčerpaných peněžních prostředků z úvěrového rámce a výši úhrad klienta.; Výše pravidelné měsíční splátky: Min. 5 % z dlužné částky (bez případného čerpání se specifickými podmínkami splácení viz výpis z úvěrového účtu) k poslednímu pracovnímu dni v kalendářním měsíci, zaokrouhlené na celé desetitisíce nahoru, nejméně však 500 Kč; Termín splatnosti: 10. den v měsíci (splatnost nastává až v měsíci následujícím po 1. čerpání úvěru); Způsob splácení (detailní informace budou klientovi zaslány): Složenkou; RPSN v % (dodatečné předpoklady pro výpočet: aktuální úvěrový rámec je vyčerpán ihned převodem na bankovní účet klienta, úvěr je poskytnut na 1 rok a je splácen stejně vysokými měsíčními splátkami v Kč: 2 511 počínaje 1 měsíc po dni prvního čerpání, bez dalšího čerpání v průběhu splácení, celková částka úvěru splatná klientem v Kč: 30 132; všechny údaje jsou platné ke dni podpisu Žádosti/Smlouvy): 32,07; Základní roční úroková sazba (pohyblivá) v % (platnost ke dni podpisu Žádosti/Smlouvy): 22,68; Měsíční poplatek za správu a vedení úvěrového účtu v Kč (platnost ke dni podpisu Žádosti/Smlouvy): 69; Pojištění: BEZ POJIŠTĚNÍ SCHOPNOSTI SPLÁCET ÚVĚR“.*

Finanční arbitr z Přehledu pohybů zjistil, že Navrhovatel čerpal dne 20. 2. 2014 částku ve výši 15.897 Kč, a dále že prostřednictvím kreditní karty, kterou Instituce poskytla Navrhovateli k čerpání revolvingového úvěru ze Smlouvy o úvěru (dále jen „Kreditní karta“), čerpal Navrhovatel další částky prostřednictvím plateb Kreditní kartou a výběrů finančních prostředků z bankomatu, a to např. dne 13. 3. 2014 částku ve výši 2.000 Kč a částku ve výši 1.000 Kč, dne 25. 3. 2014 částku ve výši 1.600 Kč, dne 10. 4. 2014 částku ve výši 2.636 Kč, dne 22. 4. 2014 částku ve výši 1.000 Kč, dne 27. 4. 2014 částku ve výši 1.000 Kč, dne 30. 5. 2014 částku ve výši 1.000 Kč, dne 17. 6. 2014 částku ve výši 844 Kč, dne 17. 6. 2014 částku ve výši 600 Kč, dne 17. 7. 2014 částku ve výši 2.000 Kč aj.

Navrhovatel v celkovém součtu ze Smlouvy o úvěru čerpal částku ve výši 43.446,90 Kč. Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel Kreditní kartu využíval pravidelně, kdy každou úhradou prostřednictvím Kreditní karty, případně výběrem z bankomatu, čerpal další část revolvingového úvěru ze Smlouvy o úvěru.

8.3 *Okolnosti uzavření Smlouvy o úvěru*

Podle ustanovení § 563 odst. 1 občanského zákoníku platí, že „[p]okud v písemné formě právně jedná ten, kdo nemůže číst a psát, ale je schopen seznámit se s obsahem právního jednání pomocí přístrojů či speciálních pomůcek nebo prostřednictvím jiné osoby, kterou si zvolí, opatří listinu podpisem; není-li s to se podepsat, učiní namísto podpisu před alespoň dvěma svědky na listině rukou nebo jinak vlastní znamení, ke kterému jeden ze svědků připiše jméno jednajícího.“

Finanční arbitr z podkladů předložených Navrhovatelem zjistil, že Navrhovatel je osobou se rakovým a sluchovým postižením.

Finanční arbitr současně z podkladů předložených Navrhovatelem nezjistil, že by Navrhovatel nebyl schopen v okamžiku uzavření Smlouvy o úvěru číst a psát.

Pro případ, že by Navrhovatel trpěl v době uzavření Smlouvy o úvěru takovým zrakovým postižením, že by nebyl schopen seznámit se s obsahem Smlouvy o úvěru, finanční arbitr nezjistil, že by Navrhovatel doložil, že na tuto skutečnost upozornil pracovníka společnosti DATART INTERNATIONAL, a. s., se kterým uzavíral Smlouvu o úvěru. Navrhovatel přitom, jak sám tvrdí, byl schopen s pracovníkem společnosti DATART INTERNATIONAL, a. s. před uzavřením Smlouvy o úvěru komunikovat, když mu pracovník pomáhal s výběrem notebooku, jehož koupí Navrhovatel chtěl financovat prostřednictvím poskytnutého úvěru ze Smlouvy o úvěru. Navrhovatel však sám tvrdí, že při uzavření Smlouvy o úvěru spěchal.

Pokud by Navrhovatel upozornil v okamžiku uzavření Smlouvy o úvěru na to, že si nemůže přečíst její obsah, mohl se s ním seznámit prostřednictvím jím zvolené osoby, která by skutečnost, že Navrhovatele seznámila s obsahem Smlouvy o úvěru a související smluvní dokumentace, musela stvrdit svým podpisem, a to za účasti dvou svědků, jejichž podpisy by musely být také zaznamenány.

Finanční arbitr tak nemůže uzavřít, že by Smlouva o úvěru byla neplatná pro rozpor s ustanovením § 563 odst. 1 občanského zákoníku, neboť Navrhovatel se mohl s obsahem Smlouvy o úvěru seznámit, a to přinejmenším prostřednictvím jiné osoby, a současně Smlouvu o úvěru sám opatřil svým podpisem.

8.4 *Lichva, neúměrné zkrácení, rozpor s dobrými mravy*

Podle § 588 věty první občanského zákoníku „[s]oud přihlédne i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně přičí dobrým mravům, anebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek.“

Občanský zákoník rozpor s dobrými mravy vnímá přísněji než zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Nově je podmínkou neplatnosti právního jednání zjevný rozpor s dobrými mravy, tedy nikoliv jakýkoliv, ale jen určitým způsobem kvalifikovaný rozpor s dobrými mravy, který vyvolá následek v podobě uvedené soukromoprávní sankce. Zjevný rozpor s dobrými mravy má za následek absolutní neplatnost právního jednání.

Občanský zákoník současně vedle neplatnosti právního jednání pro rozpor s dobrými mravy nově zavedl dva právní instituty pro účely posuzování platnosti právního jednání v závislosti na hodnotě vzájemných plnění obou smluvních stran, resp. pro případ, kdy jsou vzájemná plnění ze smlouvy v hrubém nepoměru.

Nově lze tedy určit neplatnost smlouvy z důvodu lichvy, když podle ustanovení § 1796 občanského zákoníku platí, že „*[n]eplatná je smlouva, při jejímž uzavírání někdo zneužije tísně, nezkušenosti, rozumové slabosti, rozrušení nebo lehkomyšlnosti druhé strany a dá sobě nebo někomu jinému slíbit či poskytnout plnění, jehož majetková hodnota je k vzájemnému plnění v hrubém nepoměru.*“

Druhým institutem je neúměrné zkrácení, pro které podle ustanovení § 1793 občanského zákoníku platí, že „*zaváží-li se strany k vzájemnému plnění a je-li plnění jedné ze stran v hrubém nepoměru k tomu, co poskytla druhá strana, může zkrácená strana požadovat zrušení smlouvy a navrácení všeho do původního stavu, ledaže jí druhá strana doplní, oč byla zkrácena, se zřetelem k ceně obvyklé v době a místě uzavření smlouvy.*“

S lichvou spojuje občanský zákoník sankci relativní neplatnosti. V případě neúměrného zkrácení občanský zákoník stanovuje jako sankci možnost zrušení smlouvy, na základě které byla jedna ze stran této smlouvy neúměrně zkrácena, když dovolat se takového zrušení je možné ve lhůtě jednoho roku od okamžiku uzavření smlouvy.

Společným znakem těchto tří institutů je rozpor v plnění, které si smluvní strany na základě smlouvy poskytly, když tento rozpor je posuzován z hlediska výše vzájemného plnění, případně podle obvyklé ceny, kterou v tomto případě představuje obvyklý úrok.

8.4.1 *Cena obvyklá*

Finanční arbitr jako cenu obvyklou v souvislosti se Smlouvou o úvěru posuzoval obvyklý úrok, tj. obvyklou úrokovou sazbu úvěrů, které poskytovaly banky domácnostem v České republice v době uzavření Smlouvy o úvěru.

Podle měnové a finanční statistiky, kterou sestavuje Česká národní banka, konkrétně podle statistiky úrokových sazeb u korunových úvěrů poskytnutých bankami domácnostem v České republice - nové obchody (tj. úrokové sazby pro všechny nové obchody uzavřené v průběhu jednoho měsíce), finanční arbitr zjistil, že průměrná výše úrokových sazeb u úvěrů poskytovaných domácnostem na spotřebu byla v únoru 2014 ve výši 14,18 % p. a. Podle statistiky RPSN u korunových úvěrů poskytnutých bankami domácnostem v České republice - nové obchody (tj. RPSN pro všechny nové obchody uzavřené v průběhu jednoho měsíce), pak finanční arbitr zjistil, že průměrná výše RPSN u úvěrů poskytovaných domácnostem na spotřebu byla v únoru 2014 ve výši 15,09 % p. a.

8.4.2 *Dobré mravy*

K tomu jak určit, že míra, o kterou odměna věřitele přesáhla nejvyšší obvyklou odměnu za úvěry poskytované bankami, je v rozporu s dobrými mravy, se vyjádřil Nejvyšší soud České republiky ve svém rozhodnutí ze dne 15. 12. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1484/2004, ze kterého vyplývá, že pokud „*dohodnutá výše úroků (ve výši 60 % ročně) podstatně (téměř čtyřnásobně) přesahovala horní hranici této obvyklé úrokové míry (pozn. finančního arbitra – tj. obvyklé úrokové míry v době uzavření Smlouvy o úvěru), je za tohoto stavu věci odůvodněn právní závěr, že šlo o ujednání, které je v rozporu s dobrými mravy, a tedy ve smyslu ustanovení § 39 obč. zák. neplatné.*“

Ujednání o výši úroku, resp. ujednání o výši roční procentní sazby nákladů (dále jen „RPSN“), lze tedy považovat za ujednání sjednané v rozporu s dobrými mravy v případě, že sjednaná výše úroku, resp. výše RPSN, převyšuje hranici obvyklé výše úroku, resp. obvyklé výše RPSN, několikanásobně, nejméně však tři až čtyř násobně.

Finanční arbitr proto posuzoval výši úroku z úvěru ze Smlouvy o úvěru, a analogicky i výši RPSN úvěru ze Smlouvy o úvěru, která zohledňuje vedle úroku i další poplatky placené Instituci, a vyjadřuje tak celkovou odměnu Instituce za poskytnutí tohoto úvěru, aby zjistil, zda výše odměny sjednaná ve Smlouvě o úvěru Instituce není v rozporu s dobrými mravy.

Výše úrokové sazby úvěru ze Smlouvy o úvěru činí 22,68 % p. a., tj. o 8,5 % více než je průměrná výše úrokové sazby u úvěrů poskytnutých bankami ve stejném období, jako byla uzavřena Smlouva o úvěru, a výše RPSN úvěru ze Smlouvy o úvěru činí 32,07 %, tj. o 16,98 % více, než je průměrná výše RPSN u úvěrů poskytnutých bankami ve stejném období jako byla uzavřena Smlouva o úvěru.

Výše úrokové sazby úvěru ze Smlouvy o úvěru tedy nepřevyšuje hranici obvyklé výše úroku ani dvojnásobně a výše RPSN úvěru ze Smlouvy o úvěru převyšuje jen o necelé 2 procentní body hranici dvojnásobku obvyklé výše RPSN.

Finanční arbitr tedy nezjistil, že by Smlouva o úvěru, resp. její smluvní ujednání o odměně Instituce za poskytnutí finančních prostředků, bylo neplatné pro rozpor s dobrými mravy

8.4.3 *Lichevní smlouva*

Aby mohla být Smlouva o úvěru zneplatněna jako lichevní, musely by být současně splněny dvě podmínky, tedy jedna ze smluvních stran musí zneužít tísně, nezkušenosti, rozumové slabosti, rozrušení nebo lehkomyšlnosti druhé smluvní strany (subjektivní stránka) a současně si zneužívající smluvní strana musí nechat přislíbit nebo přijmout plnění, které je v hrubém nepoměru k jejímu protiplnění (objektivní stránka).

Navrhovatel své tvrzení o nezkušenosti nijak nedoložil. Ani ze shromážděných podkladů finanční arbitr závěr o nezkušenosti Navrhovatele učinit nemůže.

Stejně tak nemůže finanční arbitr dovodit, že by byl Navrhovatel rozrušen v době uzavření Smlouvy o úvěru v důsledku svého zdravotního stavu, když z Lékařské zprávy 2 finanční arbitr zjistil pouze to, že Navrhovatel byl oboustranně nedoslýchavý, a dále z Lékařské zprávy 1 to, že je Navrhovatel po operaci očí. Nedoslýchavost však podle Lékařské zprávy 4 kompenzovaly Navrhovateli zdravotní pomůcky. Z těchto lékařských zpráv přitom není zřejmé, že tento zdravotní stav Navrhovatele trval v době uzavření Smlouvy o úvěru. Za relevantní nemůže finanční arbitr vzít ani to, že namítaný nepříznivý zdravotní stav Navrhovatele mohl způsobit jeho rozumovou slabost. Ačkoli z Lékařské zprávy 2 dále vyplývá, že Navrhovatel trpí „*poruchou osobnosti*“ a „*poruchou přizpůsobení*“, finanční arbitr z Lékařské zprávy 2 nezjistil, že by tento zdravotní stav Navrhovatele trval v době uzavření Smlouvy o úvěru nebo že by mohl způsobit jeho rozumovou slabost, případně rozrušení.

Navrhovatel pak rovněž nedoložil, že by Instituce v okamžiku uzavření Smlouvy o úvěru jeho tvrzených slabostí zneužila, ať již nezkušenosti nebo nepříznivého zdravotního stavu, tj. takového stavu, který by mohl být u Navrhovatele způsoben jeho tvrzenou nezkušeností nebo rozumovou slabostí, případně který by mohl zapříčinit tísnivý stav Navrhovatele. Právě zneužití nepříznivého stavu druhé smluvní strany je přitom podmínkou případné neplatnosti smlouvy.

Finanční arbitr proto nezjistil, že by byla naplněna subjektivní stránka lichevního jednání Instituce a tím není splněna jedna ze zákonných podmínek pro určení neplatnosti Smlouvy o úvěru ve smyslu § 1796 občanského zákoníku jako smlouvy lichevní.

8.4.4 Neúměrné zkrácení

Pro možnost namítat neúměrné zkrácení, resp. namítat hrubý nepoměr vzájemných plnění smluvních stran v souvislosti se Smlouvou o úvěru a domáhat se tak zrušení této smlouvy, občanský zákoník stanoví podmínku pro uplatnění tohoto práva v § 1795 občanského zákoníku, podle kterého „[p]rávo podle § 1793 zaniká, není-li uplatněno do jednoho roku od uzavření smlouvy.“ Pro možnost uplatnění tohoto práva je tedy nutné v prekluzivní lhůtě jednoho roku od uzavření smlouvy doručit návrh na zahájení řízení namítající neúměrné zkrácení soudu, resp. finančnímu arbitrovi.

Smlouvu o úvěru uzavřely strany sporu dne 20. 2. 2014, právo Navrhovatele namítnout neúměrné zkrácení v souvislosti se Smlouvou o úvěru a domáhat se jejího zrušení zaniklo dne 20. 2. 2015. V této prekluzivní lhůtě však Navrhovatel své právo u soudu ani u finančního arbitra neuplatnil, když finanční arbitr obdržel návrh na zahájení řízení až dne 16. 8. 2016. Navrhovatel tak nesplnil podmínku pro možnost domáhat se zrušení Smlouvy o úvěru v souladu s ustanovením § 1793 občanského zákoníku.

9 K výrokům nálezu

Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel v součtu vyčerpal nejen část jistiny úvěru ve výši 15.897 Kč, ale i další jednotlivé částky v celkové výši 27.549,90 Kč, a to prostřednictvím plateb Kreditní kartou nebo výběrem z bankomatů, dohromady tedy nikoli jistinu ve výši 26.000 Kč, ale jistinu ve výši 43.446,90 Kč.

Neobstojí tedy tvrzení Navrhovatele, že ze Smlouvy o úvěru čerpal jen jistinu ve výši 26.000 Kč a měl tak na dluhu ze Smlouvy o úvěru uhradit Instituci částku ve výši 30.132 Kč.

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil, že by se Navrhovatel jako osoba se zrakovým postižením nemohl seznámit s obsahem Smlouvy o úvěru v okamžiku jejího uzavření.

Finanční arbitr následně nezjistil, že by plnění ze Smlouvy o úvěru byla v hrubém nepoměru, a že by Instituce v okamžiku uzavření Smlouvy o úvěru zneužila nezkušenosti nebo nepříznivého zdravotního stavu Navrhovatele. Navrhovatel se rovněž ve stanovené roční lhůtě od okamžiku uzavření Smlouvy o úvěru nedovolal zrušení této smlouvy.

Finanční arbitr stejně tak nezjistil, že by Smlouva o úvěru byla neplatná z důvodu nemravné výše smluvní úrokové sazby nebo roční procentní sazby nákladů.

Finanční arbitr nemůže v řízení stranit ani jedné ze stran sporu. Proto i když rozhodne v neprospěch spotřebitele, je to vždy rozhodnutí vydané podle nejlepšího vědomí a svědomí, spravedlivě a podle práva tak, aby spotřebitele nevystavil nákladnému soudnímu přezkumu; spotřebitel samozřejmě může u soudu požadovat přezkum rozhodnutí finančního arbitra, pokud se tak rozhodne.

Finanční arbitr na základě všech výše uvedených skutečností rozhodl tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto nálezu.

P o u ě n í :

Účastník řízení může proti tomuto nálezu podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi podat do 15 dnů od jeho doručení tomuto účastníku řízení písemně odůvodněné námitky k finančnímu arbitrovi, přičemž platí, že včas podané námitky mají odkladný účinek.

V Praze dne 18. 5. 2017
otisk úředního razítka

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitř